

PAVLO RUŽIĆ, *RURALNI TURIZAM*,

Poreč, 2009.

U nakladi Instituta za poljoprivredu i turizam Poreč otisnuto je 2009. g. drugo, prošireno izdanje knjige čiji je autor dr. sc. Pavlo Ružić, suradnik toga instituta, pod nazivom: *Ruralni turizam*. Recenzent je dr. sc. Đordano Peršurić, također suradnik Instituta. Knjiga od 243 stranice podijeljena je u 12 poglavlja, s popisom literature (46), bilješki (70) te shema, tablica i fotografija na kraju.

Dr. sc. Pavlo Ružić knjigu je pisao u nastojanju da bi ruralni turizam dobio na važnosti, odnosno s ciljem da čitatelje uputi na bitne značajke, pretpostavke, činitele i koristi od razvoja ruralnog turizma. U knjizi se iznose teoretske spoznaje i neka praktična iskustva pojedinih zemalja koje već desetljećima razvijaju ruralni turizam, odnosno u ovom drugom, proširenom izdanju iznose se neke nove spoznaje te primjeri iz Istarske županije. Autor je pri tome posebno motiviran željom "za unaprjeđivanjem ruralnih sredina i pomaganjem lokalnom stanovništvu za očuvanje tradicije, blagodati kraja i boljem približavanju istih turistima koji dolaze s raznih strana svijeta" (Predgovor). Osobno smatram da je knjiga vrlo korisna interdisciplinarno usmjerenim stručnjacima koji se bave tematikom ruralnog razvoja općenito, a posebno ruralnim turizmom.

U prvom poglavlju pod nazivom *Turizam od privilegije do masovne pojave* (str. 1-5) razlažu se općenite postavke o značenju i razvoju turizma u svijetu, čemu je doprinio razvoj tehnike, a posebno prometnih sredstava. Turizam je pojava koja je najtješnje povezana sa suvremenim društvom; u novije vrijeme došlo je do određenih promjena u smjerovima kretanja, u prostornom, odnosno sezonskom odvijanju turizma. "Tako se u turizam uključuje sve veći broj mjesta, područja, zemalja i osmišljavaju vrste i oblici (morski, planinski, ruralni) kako bi se zadovoljile sve potrebe turista" (str. 4).

Određenje pojmova u turizmu (str. 6-11) naslov je drugog poglavlja, gdje se uspoređuju i određuju osnovni pojmovi u turizmu, uglavnom prema knjizi *Osnove turizma* autora iz Instituta za turizam u Zagrebu (Weber, Mikačić, iz 1994. godine).

U trećem poglavlju, *Nastanak i razvoj ruralnog turizma* (str. 12-18), razmatra se što je to uopće ruralno područje, odnosno kakvi su počeci turizma na ruralnom području (npr. u Engleskoj, Njemačkoj, Švicarskoj) i kakve sve turističke aktivnosti postoje na ruralnom području.

Na razini Vijeća Europe 1986. g. definiran je pojam ruralni turizam kao turizam koji obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području, a ne samo one koje bi se mogle odrediti kao farmerski turizam ili agroturizam. Ruralni turizam zadire u dva gospodarska sektora – turizam i poljoprivredu – koji zajedno oblikuju specifičnu turističku ponudu koja se može obnašati u okviru seljačkog gospodarstva ili u seoskoj sredini. Najvažnije su karakteristike takvog turizma mirna sredina, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, domaća hrana i upoznavanje seljačkih poslova.

Europska federacija ruralnog turizma EUROGITES na generalnoj skupštini 2005. g. na Jalti u Ukrajini donijela je opće standarde, odnosno definiciju ruralnog turizma, a zatim su prihvaćeni kriteriji jednaki za cijelu Europu (tablica 1, str. 16), uz toleranciju da zemlje, odnosno regije, razvijaju ruralni turizam polazeći od svojih specifičnosti. Među općenitim definicijama posebno je naglašena bit ruralnog turizma kao "aktivnost ili pak pokret, kojim čovjeka urbane sredine vraćamo prirodi. On pokreće niz gospodarskih i negospodarskih aktivnosti u ruralnoj sredini..." (str. 17). I obrnuto: "Seoski ambijenti u pokretu ruralnog turizma nude visoko vrijedne elemente za organizaciju raznovrsnih aktivnosti nametnutih potrebom aktivnog i kvalitetnog odmora" (str. 18).

Privlačnosti su u ruralnim sredinama obiteljska poljoprivredna gospodarstva u posebnim prirodnim ambijentima na kojima se može ponuditi voće, povrće, vino, rakija te narodni, kulinarski i drugi običaji. Također, razvojem ruralnog turizma podupire se investiranje u poboljšanje stanovanja u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima te poboljšanje poljoprivredne proizvodnje (u smislu održivosti i ekologije) – na taj način ruralni turizam dopunjava osnovnu djelatnost obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Četvrto poglavlje, *Oblici ruralnog turizma* (str. 19-37), razlaže pojedinačne oblike poput agroturističkog (u praksi se još naziva seljački ili agroturizam) i ostalih oblika koji se ostvaruju na ruralnom prostoru izvan seljačkih gospodarstava. Tako je npr. u Hrvatskoj dosta razvijen tzv. zavičajni (nostalgični) turizam, pri čemu se ljudi doseljeni u gradove (osobito nakon 2. svjetskog rata) rado i često vraćaju u obiteljske ili rodbinske seoske kuće (ili grade vlastite), uz naglašenu emotivnu vrijednost takvih putovanja. Vjerski turizam (hodočasnički) znatno je starije provenijencije, a u novije vrijeme posebno se razvija kulturni turizam te sve više posebni oblici turizma poput avanturističkog, zdravstvenog, nautičkog, lovnog i ribolovnog, ekološkog (prirodi bliskog) i edukacijskog turizma. Posebno se naglašava kao noviji koncept tzv. difuzni oblik smještaja u ruralnim prostorima (albergo diffuso ili prošireni hotel), te se u tablici 2 (str. 34) uspoređuju razlike između difuznog, standardnog hotela i

privatnog smještaja, pri čemu je cilj difuznog hotela "iskoristiti potencijale sredine te ujediniti lokalno stanovništvo u aktivnostima koje su turistima nove i zanimljive s dugoročnijim posljedicama zadovoljstva i ponovnog povratka" (str. 35). Sljedeća tablica prikazuje paletu difuznih hotela u Italiji (tablica 3, str. 36).

Pretpostavke razvoja seljačkog (agro) i ostalih ruralnih oblika turizma (str. 38-50) naslov je petog poglavlja, a podrazumijeva atraktivnost lokacije (s tablicom 4, str. 43-44), uređenost seljačkog turističkog gospodarstva i objekata za ostale oblike ruralnog turizma, atraktivnost ponude, zakonske osnove poslovanja seljačkog i ostalih oblika ruralnog turizma (najvažniji dokument koji regulira pružanje ugostiteljskih usluga na seljačkom domaćinstvu jest Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga) te ostale pretpostavke razvoja ruralnog turizma (organizacijske, raspolaganje zemljištem, prostorne, razvojne, infrastrukturne, stručno-dokumentacijske, edukacijske, financijske, porezne, promidžbene, zaštite okoline i dr.). Okvir za ocjenjivanje izvornosti i ambijentalnosti agroturističkog objekta dan je u tablici 5 (str. 45-46), a može dobro poslužiti za određivanje koji se objekti mogu razvrstati u agroturizam, a koji ne (kategorizacija). Autor navodi primjer u Istri gdje izvornost i ambijentalnost agroturističkih objekata čini gradnja od kamena, pa se za ocjenjivanje i razvrstavanje (kategorizaciju) također upotrebljava simbol u vidu crteža kamena (od jedan do tri kamena).

Šesto poglavlje, *Činitelji razvoja ruralnih oblika turizma* (str. 51-114), dijeli se na činitelje potražnje i činitelje ponude koju čine privlačni (klima, hidrografski elementi, reljef, flora i fauna, te društveni – kulturnopovijesni spomenici, kulturne ustanove, manifestacije, zabavne i športske priredbe i dr.), prihvatni (objekti za smještaj gostiju, objekti za prehranu, trgovinske radnje, zanatske radnje i servisi, turistički biro i dr.), prometni i drugi činitelji. Tu se nalazi i nekoliko tablica (tablica 6, Moguća ekološka poljoprivredna proizvodnja i prerada u Hrvatskoj – str. 68, tablica 7, Zakonska osnova zaštite okoliša i ekološke poljoprivrede – str. 69-70) te vrlo interesantan izbor pojmova iz povijesti umjetnosti i spomeničke baštine (str. 74-78) koje turistički radnici moraju poznavati, a koji se odnose na spomenike što se nalaze na selu (crkve, samostani, seoske građevine i sl.). Pučka kultura, pučki običaji i pučko stvaralaštvo također su detaljnije obrađeni, kao i poljoprivredni radovi i alati, radi razumijevanja pojmova i sadržaja (str. 79-94).

U sedmom poglavlju, *Učinci od ruralnog turizma* (str. 115-116), govori se o proizvodnim, financijskim, zaštitnim i drugim učincima.

U osmom poglavlju, *Marketing u ruralnom turizmu* (str. 117-129), govori se o pojmu marketinga, marketinškim koracima, trendovima, ciljevima i instrumentima marketinga, uz tablicu 8 – Moguće jake strane poljoprivrednog turističkog gospodarstva – gdje su pobrojani sadržaji koji povećavaju kvalitetu ponude.

Reklamiranje i prodaja u ruralnom turizmu sadržaj je devetog poglavlja (str. 130-136), gdje je i tablica 9 – Prodajna strategija turističkog proizvoda – u sedam koraka.

Deseto poglavlje (str. 137-143) uključuje temu *Politika, organizacije i službe u funkciji razvoja ruralnog turizma*, s dvije sheme (str. 139, str. 141): 1. Organizacije i tijela u turizmu (Izvor: Jadrešić), 2. Prikaz sustava upravljanja turističkom destinacijom.

Interesantno je jedanaesto poglavlje (str. 144-149), ono pod nazivom *Inozemna i hrvatska iskustva razvoja ruralnog turizma* s usporedbom austrijskih, slovenskih, njemačkih, švicarskih i hrvatskih iskustava.

Posebno je iscrpno dvanaesto, zadnje poglavlje – *Ruralni turizam u Istarskoj županiji* (str. 150-237), gdje se govori o prirodnim i gospodarskim resursima istarskog poluotoka kao osnovi razvoja ruralnog turizma s tablicom 10 – Glavna obilježja Istarske županije (str. 151-152, Izvor: ROP 2007), i tablicom 11 – Zaštićeni dijelovi prirode središnje Istre (Izvor: www.natura-histrica.hr) te u nastavku s detaljnim opisima prirodne i kulturne baštine Istre, s tablicom 12 – Spomenička i sakralna baština Istre, tablicom 13 – Kulturne ustanove središnje Istre, tablicom 14 – Značajnije kulturne, zabavne, sportske i druge priredbe središnje Istre, tablicom 15 – Objekti i kapaciteti u funkciji ruralnog turizma u Istarskoj županiji 2008. godine, tablicom 16 – Kategorizacija hotela u središnjoj Istri, tablicom 17 – Zainteresiranost turista Istre za sportsko-rekreacijske sadržaje, tablicom 18 – Preferencije tipova izleta turista u Istri 2008. godine (Izvor: Istraživanje IPTPO, 2008.) i tablicom 19 – Razvojne potrebe i mjere za razvoj turizma ruralne Istre (Izvor: ROP Istarske županije, str. 67). Velik dio ovog poglavlja čine rezultati etnoloških istraživanja, od tradicijskog graditeljstva do tradicijskog oruđa, tradicijskog odijevanja, tradicijskih glazbala, tradicijske prehrane i narodnih običaja.

Na samom kraju dr. sc. Pavlo Ružić spominje Agenciju za ruralni razvoj Istre (AZRRI d.o.o., u vlasništvu Županije, osnovana 2004.) koja radi na okupljanju poljoprivrednika oko interesnih programa. Zalaže se za identifikaciju i uređivanje tipičnih istarskih proizvoda, njihovu zaštitu i promidžbu.

Ruralis je konzorcij agroturizma i ruralnog turizma Istre; predstavlja potrebu jačeg, učinkovitijeg i profesionalnijeg udruživanja poljoprivrednika (bolja organizacija domaćinstava, povećanje standarda kvalitete, komuniciranje s tržištem, edukacija), a uporište nalazi, osim u već postojećoj kritičnoj masi seoskih domaćinstava Istre, i u Master planu turizma Istre za razdoblje 2002. – 2012.

Očita je dobra povezanost i usmjerenost razvojnih planova i programa za ruralni turizam na području Istarske županije, a tu ulazi i korištenje razvojnih instrumenata Europske komisije: ROP – Regionalni operativni program, LEADER program, AMA-MO program i druge EU smjernice prema razvoju turizma u ruralnim područjima.

Tihomira Stepinac Fabijanić